

Izhaja
10., 20. in zadnjega
dné vsakega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Naročnino in dopise

pošiljajte uredništvu

»Glasnik«

Cesta v Mestni Log 4.

Oglasila

delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajavcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastoj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 9.

V Ljubljani, 31. marca 1899.

Letnik V.

Shod slovenskih gospodarskih zadrug

ki bo zboroval

v dvorani »Katol. doma« v Ljubljani

v četrtek, dné 6. aprila

po tem-le vspredu:

1. Pomen gospodarskih zadrug. Poroča Fr. Jaklič.
2. Vzajemno delovanje gospodarskih zadrug. Poroča dr. Krek.
3. Konsumna društva in njihovi nasprotniki. Poroča Peter Hauptman.

O vsakem poročilu bo razgovor. Shod se pričinja ob 1/2 10. uri dopoldne.

K shodu vabimo člane slovenskih zadrug in vse prijatelje združnega gibanja.

Kako si morejo delavci pomagati?

VII. Pravni poduk.

Potrebna bi bila tudi pri nas strokovna društva, kjer bi mogli biti zapisani vsi delavci. Toda ni jih takih, ker socialnodemokratskih ne moremo šteti drugam, nego med stroga strankarska društva, pri katerih more le tisti trajno ostati, ki se drži socialističnih brezverskih, mednarodnih in revolucionarnih načel. Taka društva samo razdirajo zvezo med delavci in zavoljo tega mnogo več škodujejo, nego koristijo.

Morda se ustanove kmalu poštena, res delavska strokovna društva. Bog daj! Dokler jih pa še nimamo, morajo sedanje naše organizacije pomagati. Danes hočemo opozoriti vsa naša delavska društva po Slovenskem na jedno zelo pomenljivo stvar:

Pred postavo so vsi ljudje jednaki. Vsak si sme iskati svojo pravico in če je postava zanj, jo tudi mora dobiti, naj ima nasprotnika, kakoršnega hoče. Velikrat pa vidimo, da si priprostejši delavski ljudje, če se jim krivica godi, ne znajo pomagati. Vzroka sta dva. Prvi vzrok je nevednost v postavah in ker se ne vé tak ubogi človek nikamor obrniti za svet. Advokat ne svetuje zastoj; denarja pa ubožec nima. Drugam pa ne ve. Drugi vzrok je pa strah pred mogočnejšim nasprotnikom. »Saj nič ne opravi; vsa gospoda drži skupaj; proti bogatinu ne morem zmagati«; take in jednake besedne slišimo pogostokrat.

Zato je pa treba nižjemu ljudstvu poudka v pravnih stvareh. In temu

namenu morajo služiti naše organizacije. Stvar ni tako težavna, kot si kedo misli. Najprej je treba napraviti potrebne knjige: postave, razlage postav i. t. d. Potem je treba dobiti koga, ki bi redno predaval o takih zadevah. Hvala Bogu, med našimi pravniki imamo še več mož, ki imajo srce za ljudstvo in ki bi radi pomagali pri tem delu. Polagoma se pa pridnejši in nadarjenejši delavci sami naučé toliko, da lahko podučujejo druge. Pri tem pa ne mislimo samo na delavce v ožjem pomenu, marveč tudi na kmete in obrtnike. Društva po kmetih, recimo: bralna društva, politična društva, zadruga, kmetijska društva, — bi morala biti središča za potrebni pravni poduk; ravno tako tudi razna obrtna društva. Kjer bi se ne dobil noben pravnik, bi moral prevzeti poduk kak izobražen mož: duhovnik, učitelj i. t. d. Šlo bi, samo da se začne. Prvi pravni svet bi dobil vsak ud naše organizacije v organizaciji sami in že to, da bi vedel, kam se lahko zaupno obrne, bi mnogo koristilo. Nekatera naša društva imajo že v pravih med svojimi nameni tudi »pravno varstvo«. Ta namen se pa ne more izvrševati, če ni med udi, vzlasti pa med odborniki potrebnega pravnega znanja.

Po ti poti bi mogli priti do »ljudskih pisarnic«, ki naj bi bile v vsakem večjem mestu in v katerih bi vsak zastoj lahko dobil potrebnega pojasnila in sveta. Zganimo se! Zadeva, o kateri govorimo, je ogromne važnosti. Prepričani smo, da se naše organizacije, kolikor bo mogoče, polotijo tega dela. Opozarjamo pa tudi vse prijatelje delavskih stanov, ki sodelujejo ali želé sodelovati pri socialnem delovanju, naj si ne pozabijo pridobiti prepotrebne pravnega znanja.

Strokovna organizacija.

Slovenski delavci do sedaj še nimamo nobene prave strokovne organizacije, izvzemši tiskarje. Socialna misel se je v nas pojavila pozneje kot drugodi in tudi razmere so nekoliko drugačne kot drugje, zato se tudi še ni veliko mislilo na strokovno organizacijo delavcev.

Socialna demokracija je sicer skušala zasnovati neka strokovna društva, ki so se pa izvzemši rudokope, skoro vsa ponesrečila, — ker je tem strokovnim društvom glavna in edina stroka socialna demokracija. Glasnik je v zadnjih številkah pojasnil dovolj, da taka organizacija nikdar delavstvu ne more pomagati — ker se je vsi delavci ne morejo okleniti. Treba bode tudi nam slovenskim delavcem misliti na to, kako si zasnujemo nepristransko strokovno organizacijo vsaj po nekaterih strokah.

Ne dá se tajiti, da se delavcem zelo slabo godi po predilnicah in papirnicah. Posebno nekateri delavci v teh tovarnah so plačani naravnost po pasje, vključ temu, da ob njihovem delu vlečejo podjetniki mastne »zasluzke« v podobi dividend. Ako si hočemo v tem oziru pomagati in hočemo s podjetniki govoriti resno besedo, moramo biti vsi delavci poprej solidarni, to je: moramo biti pripravljeni stati za naše zboljšanje v nepretrgljivi vrsti. Za to so pa najboljša strokovna društva. V teh se delavci jedne stroke med seboj lahko pouče o stanju posamnih podjetij, izvejo na ta način koliko dobička spravljajo podjetniki v svoj žep in koliko smejo in morejo delavci zahtevati za svoje delo. V strokovnih društvih se zasnujejo lahko stalne nadzorovalne in tarifne komisije, katere imajo paziti na to, da se dogovorjena plača in delavni čas res pošteno izvršuje. Strokovna društva morajo paziti na to, da se vse zakonite določbe in obveze do delavcev v resnici spolnujejo. Pri marsikateri tovarniški bolniški blagajni se ne godi vedno pravično.

Strokovna društva bi morala dalje skrbeti tudi za varnostne naprave v tovarnah dotične stroke. Kdo pozna bolje nevarnosti pri strojih, kakor oni, ki na stroju dela? Toraj bodo varnostne naprave, zahtevane in tudi vpeljane po strokovnih društvih, najboljše. Vsak delavec je moral priti do prepričanja, da z državno pomočjo ne bomo mi dosegli pravega varstva. Država si misli: pomagajte si sami, saj si tudi podjetniki sami pomagajo. Toda sami si moremo pomagati le tedaj, če smo edini in združeni v res delavsko organizacijo. Med nami je vkoreninjen še vedno preveč strah pred delodajalci. Mi se mislimo veliko bolj odvisne, kakor pa smo v resnici. Ako imamo dobro organizacijo, potem smo jednaki podjetniku. Potem moremo od njega zahtevati primerno plačo, pošteno ravnanje in pravilni delavni čas, kakor on zahteva od nas, da mu delamo tako in tako. Z dobrimi strokovnimi društvi bi dosegli resnične delavske pogodbe, katerih danes nikjer ni. To, kar imenujemo sedaj delavske pogodbe, so le od podjetnikov samovlastno sestavljeni »delavski redi« ki nalagajo delavcu samo dolžnosti in obveze, nasprotno pa delodajalcem puščajo kolikor največ mogoče proste roke. Kmet in njegov hlapec se glede službe med seboj dogovorita. Tovarniški delavec ne pozna takih dogovorov. Ob prvi plači še le zve, koliko se je zljubilo podjetniku plačati za njegovo delo. To so nenormalne razmere, ki silijo mislečega delavca k resnemu premišljevanju. Med Slovenci bi se dala ustanoviti sledeča večja strokovna društva: a) tekstilna, (predilnice in tkalnice bombaža in volne), b) papirna in kovinska stroka.

Dalje bi zasnovali rudarji tudi lahko tako organizacijo, ki bi bila dostopna vsakemu delavcu te stroke. Pred vsemi je opozarjati delavce raznih predilnic in tkalnic, naj prično resno misliti na strokovno organizacijo. Pri predilnicah se to prav lahko doseže, ako delavci le hočejo. Čas je, da se zbudé in sami o sebi prično misliti. Nihče dandanes delavcu ne bode pomagal, ako si sam noče pomagati.

Tudi nam ni nihče dolžan pomagati, ako se sami ne ganemo.

Na noge toraj! Zasnujmo si z lastne volje in močjo zavetišče, v katerem bomo našli boljše čase. Naj ne bode med delavci takih, ki raje pozabljajo svoje gorje v »frakeljnu ta grenkega« kakor pa, da bi resno mislili na svoje težnje. Medsebojno godrnjanje in zabavljanje nam nič ne koristi, ako ne bomo toliko mislili, da nam je treba složnim nastopiti v najresnejši obliki. Dovolj delamo, dovolj stradamo, dovolj preslišimo po nedolžnem, skušajmo toraj izrabiti vsa postavna pota v to, da se naš položaj predrugači.

Snujmo si toraj prava, res delavska strokovna društva. Judovsko socialnodemokratska nam ne bodo nikdar pomagala, ker je njih glavna stroka politična socialna demokracija.

To nam kaže jasno dovolj mizarско društvo v Ljubljani. To društvo obstoji iz samih pristnih in strastnih mokračev in vendar nobenega uspeha. Mizarji si z njim niso nič pomagali. Isto velja tudi o pekovskem in kovinarskem društvu. Železničarji so po večini po strokovnem društvu zašli v socialno demokracijo. Gmotnega dobička od tega nimajo nič. Plačujejo le drago svoje »strokovne« časopise, ki zabavljajo proti krščanstvu in duhovenstvu, to je vse. In s tem so »sodrug« tudi popolno zadovoljni. Kake strokovne naobrazbe in resnične požrtovalne solidarnosti, je v teh društvih zastoj iskati. Zato je delavcem treba strokovne organizacije, v kateri se bode gojila strokovna naobrazba, prava solidarnost in kjer se omogoči pristop vsakemu delavcu brez razlike političnega mišljenja. Le tako si bomo pomagali. Na delo toraj, ki ste dobre volje!

Zagorskim delavcem.

(Konec.)

Delavci! Sodrug! Precej v začetku ste videli doslednost Čobalovo. V »Rud. praporu« me pozivlja, naj javno pred vsemi razjasnim in razložim svoj socializem, a ko sem o tem začel svoj govor in mu par resničnih podrobil, je začel blebetati, da to ni na dnevnem redu. Seveda ni mogel požreti opazk, kakor: »Dokler se med seboj koljete, ne bote dosegli nič«, ali: Kdor nasprotuje združenemu delu na gospodarskem polju, kdor hujska zoper slogo, je vaš sovražnik. Kar vas loči, pustite pri takih prilikah na stran, kar vas druži, o tem se pogovarjajte!« Kdor živi od prepira, so mu take besede klofute po ušesih, kajne Mihel Čobal? Vprašam vas dalje, ali vas je Miha že navduševal enkrat, da zahtevate volilno pravico v deželni zbor in občinske odbore? Bral o tem ni, samemu pa kaj tacega ne pride na misel. Sprejela se je resolucija: Jednaka, splošna direktna, tajna volilna pravica za vse zastope.

Jaz nisem utemeljil le »splošne«, »direktno«, »tajne«, ampak tudi »jednako«, toda ne v smislu soc. demokratičnega programa, kateri jo zahteva tudi za ženske. Žena ima doma toliko važnega posla, da se ne more mešati v javno življenje. V gotovih časih pa

sploh ne more od doma. Možje pa zahtevamo zase jednako volilno pravico, ker se od vseh zahteva krvni davek, vsi plačujejo indirektno davke.

Rudar Česnovar, vrl kršč. socialist, je prav dobro pojasnil potrebo novega šolskega poslopja v Toplicah; kajti otroci bivajo doma v tesnih zaduhlih stanovanjih; v šoli se jim godi se slabeje. Tudi strokovna šola bi bila potrebna za rudarske in steklarske otroke, pa šolske oblasti se ne zmenijo za to, pač pa so precej ustregle našim nemčurjem, da se že v prvem razredu nemški podučuje.

In videli ste, delavci, da tudi ta govor učenemu Mihelu ni bil všeč, češ poslopje, to je zadnje. (Po zdravi pameti prvo!) In kvasil je na dolgo in široko o preosnovi šolstva. Kljub temu bila je resolucija sprejeta. Sprejet je bil tudi protest zoper sklep zagorskega občinskega odbora zoper slovensko univerzo in nadsodišče v Ljubljani. Mihelnu to ni bilo kot internacijalnemu mokraču prav po volji, pa moral se je udati, ker je ravno poprej sam povdarjal potrebo izobrazbe in potrebo šol. Tudi smo protestirali zoper nemški poduk že v I. razredu. Nekaj otrokom nemških steklarjev naj pa Šulterajn preskrbi nemški poduk. Nasproti sklepu 500 zborovalcev pa so se naši slavni občinski očetje, ki so voljeni od prebivalstva in bi morali zastopati javno mnenje, izrekli za nemški poduk. To tudi dovolj kaže, kako nujno potrebna je preosnova volilne pravice tudi za občinske zastope.

Uradnik brat. skladnice Jerin je dobro pojasnil razmerje med bratovsko skladnico in rudniškim konzumom, katerega ima sedaj popolnoma v oblasti rudniški vodja. Odbor brat. skladnice je imel ravno isti dan sejo in zahteval, da naj delavci volijo v konzumno društvo osem odbornikov, ravnatelj štiri, ker na ta način bi imeli kaj odločevati. Toda Čobalu tudi to ni bilo všeč, češ podpora se ne sme dajati vdovam iz dohodkov konzumnega društva, ker je to tako delavska last, ampak iz brat. skladnice. (Čegava last pa je ta?) In vendar on dobro ve, da po pravilih ne morejo dobiti pokojnine iz brat. skladnice vdove rudarjev, ki niso immatrikulirani, ali nimajo 5 letne službene dobe. To se pravi ljudi hujskati. Če pa je odrekal vodstvu vsako pravico pri konzumu, da tudi štirih odbornikov ne sme voliti, pa tudi ni prav, ker vodstvo odtegne vsak mesec ob plačilnem dnevu denar za izkupljeno blago in tako skrbi, da rudarji redno plačujejo in se preveč ne zadolže. V prvi vrstipa je govoril Miha za svoj konzum, ko je trdil, da naj odločujejo le delavci v konzumu, češ potem se bota spojila oba v jednega, in Mihel je potlej kot komandant — na trdnih nogah. Radovedni smo, če bi njegov konzum kaj veliko pomagal pokojninski blagajni.

Kako je Mihelnu veliko za stvar in za vaš blagor, delavci, prepričali ste se posebno pri 4. točki: Cesta za Savo in most čez njo, katero je utemeljeval krščanski socialist Koder, ki je dokazal, da je oboje tudi za delavce potrebno; kajti 1. prebiva mnogo delavcev onstran Save, kateri bi veliko zložnejši in boljši kup hodili na delo v Zagorje. Kadar je velika Sava, se čez ne morejo; 2. potem bi prišlo veliko več blaga na Zagorski trg. Mihel je strastno pobijal Kodra, češ, da to delavca prav nič ne briga, da oni ne bodo nič plačevali in da bo potem vse dražje v Zagorji, ko bo več blaga na trgu. Kolikor besedij, toliko budalostij! Iz tega se vidi, če

se Mihel poprej dobro ne nauči, kaj bo govoril, pa glavo zgubi. Bržkone pa ga je tako zmešal strah pred Kumljanci, ki mu niso bili hoteli na limanice.

Jednoglasno je shod tudi protestiral zoper neopravičeno postopanje rudniškega ravnatelja, ki je zapovedal dvema občinskima odbornikom, svojima podložnima, da imata preklicati podpise za univerzo. Sprejele so se tudi resolucije gledé 10 urnega dela pri steklarjih, kamnosekih, delavkah in gledé zdravniške službe, da se ima ta razpisati in ne kar pod roko oddati.

Da bi uničil vspeh shoda, ki je trajal 5 ur, se enkrat zbere vse sile svojih rahlih možgan, priporoči iz srca vsem zborovalcem svoje društvo, kjer se izobrazba z veliko zlico zajema, in predlaga resolucijo, naj se zborovalci zavežejo, da nikdar več ne bodo sledili kaplanovemu povabilu na konference in pogovore. To je zoper soc. demokratični program.

S tem, da niste za resolucijo glasovali, ste pokazali, da sem jaz prav imel, ko sem očital Čobalu, da hoče on biti le vaš samosilni in tiranski voditelj in vas izkoriščati. On je s tem tudi razžalil vaše prepričanje, ker se boji, da vas bo vsak vetrič, vsaka beseda omajala. To je naravnost žaljivo, in kedar vam bo čekal o neomejeni svobodi, recite, da laže. Jaz spoštujem vsacega prepričanje, samo zagovarjati je mora znati, in povejte mi, če sem že katerega sodruga nagovarjal, naj postane krščanski socialist. Meni je ljubši deset prepričanih pristašev, katerih Čobal ne premoti nikdar, kot tristo tacib, ki ne vedó, za kaj se gre in se dajo vsacemu zapeljati. Svoboda! Toda prava, v pravi meri, za vse jednaka! Da sem stopil mačku na rep, ko sem ga vprašal, če se za svoj stolček boji, je pokazala njegova razburjenost. Kako skrbi Čobal za »izobrazbo«, so pa pokazali ravno njegovi najudanejši »sodrug«, morda deset po številu, kateri so slepi in gluhi za resnico in prisegajo samo na njegov evangelij. Pri mojem odločnem nastopu so ravno ti začeli divjati in kleti. Odlikovali so se posebno nekateri nemški steklobrusci, kateri od vsega niso nič razumeli. Žalosten dokaz! Seveda k njihovi izobrazbi spada tudi pljuvanje. »Le pojdemo na shod, jih bomo vsaj dobro vpljuvali«, se je odrezal eden ta »hudih«.

V odgovor na Čobalovo oblastno resolucijo in obnašanje nekaterih delavcev je predsednik shod zaključil.

Pripoznati moram, delavci, da sem jaz z izidom shoda prav zadovoljen; kajti vsi smo se ta dan marsičesa naučili. Posebno vi ste videli, kak razloček je med shodi, na katerih slišite govoriti le o stvarih, katere so govorniki pobrali po raznih časopisih in nič iz svoje glave ne povedó, na katerih se govori o visoki politiki in strankarskih prepirih in našim gospodarskim shodom. Ako bi vaš »dobrotnik« ne bil nagajal, sklenili bi bili o vseh točkah.

Posebno sem hvaležen shodu, ker mi je dal priliko spoznati, da tudi slovenskim voditeljem soc. demokracije ni prav nič za delavski blagor, ampak delavce samo molzejo in — slepé.

Po vsem tem bo treba vravnati naše nadaljno delovanje.

Vaš odkritosrčni prijatelj

kapelan Škerjanec.

K slogi!

Zložil Leo Levič.

K jedinosti, delavski broji,
zastava že v zraku vihra,
da k slogi nas blagi, krščanski,
da k c lju nas vse pripelja!

Kršćanstvo! To vsem nam je geslo,
in sloga je naš ideal,
da z združeno silo prodremo,
ustavimo vragov naval!

Ljubezen pa bratovska, bratje,
prešine naj vsem nam srce,
zvestobo na vek prisezimo,
ponosno dvignimo glave!

Nikogar ni treba se bati,
stopimo nevstrašeno v krog
saj s v e t e zahteve so naše,
zaščitnik naš večni je Bog!

Nevzdržno hitite, hitite,
da združimo, bratje, se vsi!
Bodočnost je — naša! Brez dvoma
prinese nam srečnejših dni!

Naša organizacija.

Na dan z občno volilno pravico v mestni zastop! To geslo odmeva sedaj po shodih, katere prav pridno prireja »slov. kat. delavsko društvo« v Ljubljani. Ljubljansko delavstvo dviga glasneje kot kedaj svoj glas, ne proseč marveč zahtevajoč, glas po pravu, ki je njegovo. Krščanski socialci smo si stavili za nalogo, ne dati prej orožja iz rok, dokler se nam ne odpro vrata na ljubljanski magistrat. Delavci morajo dobiti volilno pravico v mestni zastop, veljaj kar hoče. Zato pa je treba intenzivne agitacije; delavci, ki so pri naši organizaciji, so zavedni, a koliko je še taci, kateri se niso dovolj poučeni. Zato treba prirejati shode po vseh delih mesta. V soboto je bil shod v Udmatu, v gostilni »pri Majarončku« in v nedeljo ob izanski cesti pri »Ribču«. Oba shoda sta bila dobro obiskana in sta dosegla svoj namen. Na shod je prišlo tudi nekaj socialnih demokratov, ki so kazali mnogo veselja do zabavljanja, a ko so jim naši v krepkih besedah pojasnili, da pri taki stvari, kakor je volilna pravica, ne kaže polen metati pod noge, ampak, če že nočejo z nami hoditi, naj vsaj molče, so se vedli pametneje. Resolucije so bile soglasno sprejete. Škandalozno mestno gospodarstvo so vsi govorniki brez pardona pribili na zid kot zgled, kako znajo naši moderni liberalci voditi občinske zadeve in tirati priprosto ljudstvo v pogin.

Vabilo na javna društvena shoda, katere priredi slov. kat. delavsko društvo v Ljubljani na Veliki ponedeljek in sicer ob 10. uri dopoldne v Kravji dolini v gostilni »pri mitnici« in ob 4. uri popoldne v Trnovem v kantinskih prostorih nekdanje vojašnice. Dnevni red na obeh shodih je: 1. Volilna preosnova za mestni zbor in 2. Raznoterosti. Tovariši, vdeležite se obeh shodov v obilnem številu; gre se za vašo volilno pravico.

Delavsko gledališče. Na praznik sve-tega Jožefa so se dramatične predstave, katere prireja »slov. kršč. socialna zveza v Ljubljani«, ponavljale. Predstavljale so se igre »Kje je meja«, »Ob materinem godu«, »Deček in senica«, »Slovenija in njena hčerka Slovenka« in »Nemški ne znajo«. Dasi so bile cene znižane, ni bila vdeležba taka kakor prvič; upamo da bo prihodnjič boljša.

Zdravje.

Črtice iz delavske higijene.

VIII.

Dokler je bilo ljudstvo še bolj raztreseno po deželi, stanujoče po posamičnih vaseh,

pekla je vsaka družina kruh sama za se. Hšna gospodinja je bila pekarica za celo družino, pekarske obrti kot take še ni bilo. Ta se je začela razvijati po mestih, kjer je ljudstvo bilo preobloženo z drugim delom, tako da mu ni preostajalo časa, izgotavljati si vsakdanji kruh. Po principu razdelitve dela se je tudi pekárstvo izločilo iz družine in se nastanilo pri posebnih obrtnikih. Torej je pekarska obrt splošno navezana le na večja človeška selišča, na trge in vasi. In to je bil nek »malum omen«, slabo znamenje za to obrtno stroko. Mestna mizerija ni pripustila pekárstvu, razvijati se prosto, krepko, zdravo in če imamo danes pisati higijeno pekarske obrti, ne bomo mogli kaj ve-selega povedati.

Na kako nizki stopinji razvoja — če vpo-stevamo zdravstvene koristi delavcev in tudi konsumentov — stoji pekarska obrt dandanašnji, o tem so vsi higijenski edini in smešno je, ako hočejo izvestni krogi to ali ono tajiti. Postreže se jim lahko s citati iz najnovejših del.

Prvo, kar nas neprijetno zadene v življenji pekarskega delavca, je nočno delo. Ni pa treba misliti, da je vedno bilo tako na svetu; nočno delo pri pekarijah je pridobitev našega stoletja in se je v Londonu vpeljalo še le l. 1828. V Norvegiji je nočno delo pri pekarijah tudi sedaj odpravljeno. Torej včasih je bilo to mogoče in po nekod je še sedaj mogoče. Če bi se stvar natanko preresetala, bi bilo morda tudi drugod to mogoče, seveda slavno občinstvo bi se moralo zjutraj odreči svežim toplim zemljam.

O pekarskih delalnicah se je že marsikaj pisalo, pa malo pohvalnega. Je in ostane ne-ovrženo dejstvo, da velik del, morda več kot dve tretjine pekarn še vedno ne vstreza zahtevam higijene. Rabijo se v to svrhu ve-činoma slabi, temni, nesnažni, mokrotni prostori. Zračni se nič, ali pa malo, zato da se prihrani toplota. Zrak je poln vodenih hlapov, ogljikove kisline — ta se tvori pri kvasenji kruha — in raznih spojin, ki izpuhtevajo iz teles potečih se delavcev. Temperatura znaša od 18° do 25° R.

Zdi se nam, da čim večje je kako mesto, tem slabše so zdravstvene razmere pri pe-karski obrti; v Londonu je $\frac{3}{5}$ pekarn pod zemljo. Ljubljana sicer v tem oziru še ni ideal, vendar pri nas je še razmerno dobro.

Če je pekarski delavec med delom na-vezan na tako delalnico, bi človek pričakoval, da so vsaj njihove spalnice nekoliko člo-veškim bivališcem podobne. Toda motili bi se. Poročila avstrijskih obrtnih nadzornikov primerjajo spalnice pekarskih pomočnikov in učencev kurjim hlevom.

Pekarsko delo kot tako je izredno na-porno in nezdravo. Pekar dela v toliki veliki vročini, da se mora vsled tega skoraj do cela sleči. Treba je pa velikokrat menjati to vročino s hladnim zrakom v kaki sosedni de-lalnici. In to daje povod različnim katarjem in njih posledicam. Tuberkuloza pa glasom statističnih podatkov vendar ni preveč po-gostna.

Prah od moke se vdihava in lahko zamaši sopilne cevi in povzroča bolezni na dihalnih organih. Prah od moke vpliva tudi na kožo, kjer nastane vsled njega nadležna srbeča kožna bolezen, ki se opaža zlasti pri pekarijah in mlinarjih (Müller-Bäckerkrätze). Vedno po-tenje pri pekarskih delavcih povzroča tudi lahko različne druge izpuščaje (ekzeme) na koži. Gnetje testa privaja do vnetja prstov (onyksia).

Kar je pa za zdravje pekarskih delavcev še najhujše, to pa je velikanški delavski čas; dvajset — in še več urni delavnik ni pri pe-karski obrti nikaka redkost. Potem ni čudno, da morajo take nezdrave razmere vničevati pekarske delavce in statistika kaže, da je umrljivost pri teh še večja nego pri premo-garskih rudarjih. Eksistenca še veliko pekar-skih delavcev po velikih mestih je slabša kot nekdanj sužnjev na galerah. Na ta način zgube ljudje veselje do življenja, veselje do vsega vzvišenega in idealnega; hirajo in ginejo v duševni apatiji, išoč uteho le še v pijaci. Ker morajo delati v veliki vročini, prisiljeni so več ali manj, uživati veliko množino pijač, žalibog da največkrat opojnih. S tem se po-javijo nerednosti v prebavljanju, zraven pa se telo vadi na alkohol. Težko in nad mero dolgo delo odtuja človeka od dela; zato se zopet ne moremo čuditi, ako vsako leto ve-liko izučenih pekarskih delavcev zapusti svoj poklic in se zgubi v svetu; l. 1894 je bilo v Berlinu nič manj kot 445 pekarskih de-lavcev zaradi prosjaštva kaznovanih.

Neznosne gnotne razmere tudi niso po-sebno sposobne, pospeševati moralčno stran te vrste delavcev. Taki reveži zgube, kakor smo prej omenili, smisel za vse vzvišeno, ker jih tako močno stiska vsakdanjost. Zato ni nič veselja do zakonskega življenja; pekarskih delavcev je povprečno le 9% oženjenih; na-mesto tega pa se udajajo raznim strastem telesne poželjivosti in si dobé pri tem težke nalezljive bolezni, ne misleč na to, da je to nevarno i za nje i za konsumente, ki jedó kruh, ki je prišel izpod njihovih rok.

V pekarski obrti pa je treba reforme in pa tudi v prvi vrsti skrajšanje delavnega časa; v avstralskih kolonijah so uvedli že osemurni delavnik; tega zahtevamo tudi za naše delavce. Nočno delo naj se po možnosti omeji. Delavcem naj se dá časa, da se bodo mogli ne samo telesno odpočiti, ampak tudi dušno razvedriti. Gledé pekarniških prostorov naj se strogo izvedejo zakonite naredbe; kjer taci še ni, naj se varstvene naredbe spo-polnijo. Pekarski delavci pa morajo toliko časa zahtevati svoje delavsko varstvo, dokler jim država tega ne dá.

Socialne zadeve.

200 ljudskih stanovanj je sklenil zgraditi občinski svet, pa ne v Ljubljani, ampak v Strassburgu v Alzaciji. Povsod se ljudstvo vzbuja in tudi v glavah birokratov se dani, da so začeli polagoma uvidevati potrebe ljud-stva, samo našim ljubljanskim liberalcem ne gre kaj tacega v glavo. Omeniti pa moram, da biva v Strassburgu tudi posebna »družba za zgradbo delavskih stanovanj«, ki je zgo-tovila dosedaj že 500 ljudskih bivališč. Gledé socialnega napredka se more malo katero mesto na Nemškem s Strassburgom kosati.

Znamenite številke. Evropa šteje po no-vejši štetvi 366,425 790 prebivalcev; vse ar-made štejejo 8,403 544 mož, za slučaj vojske nad 21 milijonov. Za te vojake plačuje Evropa v mirnem času pet milijard in 303 milijone frankov (frank 40 kr. av. denarja). Državni dolgovi znašajo 116 milijard in 600 mili-jonov, torej pride na vsakega človeka v počez 320 frankov. Na Portugalskem pride na vsakega človeka drž. dolga 794 frankov, na Francoskem 677, na Angleškem 529, na Nizozemskem 480, v Italiji 417, v Avstriji 364, v Belgiji 350, v Španiji 339, na Grškem 334, v Nemčiji 274, v Rusiji 146, v Turčiji 137, in v Svici 25 frankov. Redni letni dr-

žavni troški znašajo 19 milijard 583 milijonov ali 54 frankov od osebe. Te številke govoré jasno dovolj, kako ogromne stroške nosi delo. Vidimo pa tudi, da so dolžne vse države. Dolg je seveda pri judih. Izvoljeno ljudstvo oziroma nekaj mogotcev s krivimi nosovi pobira ogromni davek od vse Evrope. Krščanska ljudstva jedé pod težo državnih bremení jud pa se masti in gospodari Evropi. Žalostna prikazen!

Drobtine.

Vesela Aleluja! Vsem naročnikom in čitateljem »Glasnika« voščimo vesele in srečne praznike. Veseli so prazniki velikonočni, čeprav utegnejo letos biti mrzli. Krščanski svet se raduje vstajenja Zveličarjevega, ki je s tem, da je premagal smrt groba, dokazal, da so njegovi nauki pravi, in da se bodo njegove besede uresničile. Krščanski socializem uvaja praktično krščanstvo v človeško življenje; krščanski socializem bodi uresničeno krščanstvo, in kakor je za resničnost krščanstva porok njega božanstveni Ustanovitelj, tako ima krščanski socializem prav, ako se sklicuje na besede Kristusove, in kakor gotovo so te resnične, tako gotovo ima krščansko-socialna ideja prahodnost. Velika noč je praznik upanja, in sicer najgotovejšega upanja, katero more bivati v človeškem srcu; a ne morejo se je veseliti in upati oholi mogotci, bogati zatiratelji ljudstva; upati in veseliti se morejo trpeči, prezirani, stiskani slojevi delavskega ljudstva. Pa lepša doba bo zasijala temu ljudstvu le tedaj, ako bo sledilo poti Onega, ki je trpel in vstal. Le v krščanstvu je vstajenje!

Vseslovenska delavska slavnost, ki se je lani vsled smrti cesarčine morala odložiti, vršila se bode, kakor smo že naznanili, dne 28. maja. Dolžnost vseh prijateljev slovenskega delavstva je, pričeti delo z vsemi silami, da bode 28. maja sijajen praznik žuljavih rok. Na noge vsa društva, ki sta že naznanila svojo udeležbo; čas je še, da število udeležencev podvojite! Pripravljalni odbor je te dni doslej oglašeniim društvom poslal pozivnice, na ostale se pa še posebej obrne. Prosimo hitrega in točnega odgovora. Radostna vest je pripravljalnemu odboru prišla iz zlate Prage. Bratje Čehi pošljejo na slavnost deputacije svojih delavskih društev z mnogobrojnimi zastavami. Da se prva vseslovenska delavska slavnost častno izvrši nada se odbor pomoči od vseh Slovencev, ki vedó delu »slavo, čast«. Delavci in njihovi prijatelji, pričnite takoj po vseh krajih domovine akcijo za impozantno udeležbo, pričnite takoj z najzlaivejšo agitacijo. O gibanju obveščajte pripravljalni odbor. Vsi dopisi naj se pošljajo na č. g. L u k o S m o l n i k a r j a, stolnega vikarja v Ljubljani. — Pripravljalni odbor.

Par besedij ob pokopu l. ljublj. boln. podpornega društva (Dopis iz Ljubljane.) Meseca decembra minulega leta čitalo se je po novinah, da se je bivše l. ljublj. društvo za podporo bolnih in onemoglih društvenikov razpustilo in premoženje razdelilo na podlagi društvenih pravil med posamezne člane. Razpustilo pa se je društvo, ker ni prospevalo, ker se je število članov čim dalje manjšalo in ker je poleg številnih drugih, skoro obligatnih splošnih in strokovnih blagajen postala ta blagajna skoro — osamljena. — Ob grobu ravnokar pokopanega društva ne moremo za'ovati in pretakati solz; nasprotno imamo povoda dovolj, dati duška prijetnemu čustvu, navdajajočemu nas videč, kako se je zopet zgrudilo v prah društvo, ki je bilo žalosten preostanek iz one dobe, ko je vladalo med nami nemškutarstvo — ob celi črti. — Pred seboj imamo pravila in nekaj premoženjskih izkazov, a povsod zavzema nemščina prvo mesto, kljub temu, da je pretežna večina članov razumejno bila slovenska. V vodstvu najdemo pač par ljubljanskih nemških mogotcev, in poleg njih stiri narodnjake, med njimi znani deželnozborski korist neizogibni Klein, krščanskim socialcem le predobro znan iz afere Branke & Co. Popolnoma slovensk

je pa odbor. — Znani Klein, ki je vodil knjige, se niti v sanjah ni spomnil, da bi vpeljal uradno slovensčino. Zlasti pa moramo svoje najgorje pomilovanje izreči oni narodnjaški četici, ki je tudi imela zraven besedo in ki svojega vpliva ni vporabila za slovensko stvar. — Sicer pa razumemo, da gresta uradna nemščina in narodnjak Kleinovega kalibra prav lepo skup. Njegovo prakso poznamo še izza časa, ko smo si dali opravka z bolniško blagajno, ki smo jo srečno iztrgali iz rok narodne stranke, pod katere zaščito so se dogajale one grozne škandaloznosti, katerim smo konec naredili mi. — Tudi tu je bil glava gosp. Klein, tako da je že mož prišel v pregovor: Kein Verein ohne Klein. — Mi sploh ne razumemo, kako da se spravljajo v najrazličnejše zastope in društva možje, katere so morali šele »klerikalni anal-fabetje« učiti uradovati slovenski.

Obrtnikom. (Dopis iz Ljubljane.) Obrtniški stan je na vrlo slabih nogah. In da je temu tako, ni kriva le velika industrija, ampak tudi obrtniki sami. — Brez vsake trdne organizacije, brezbrizni za obstoj svojega stanu se prištevajo deloma socialni demokraciji, deloma narodni stranki. Prva uč, da se mora obrtni stan do cela proletarizirati, da potem nastopi boj mase z nekaterniki in nastopi komunizem, nauk, kojemu se z vsakim dnevom bolj ruši temelj, druga pa zanje sploh nič nima, nič ne stori razun par fraz brez vrednosti ob času volitev, ko se gre za narodnega kandidata. — Obrtniki bodo še-le takrat spoznali, da niso prav storili, da so prezrli mlado čilo demokratsko strujo, ki ne obstoja — vsaj pri nas ne — toliko časa, kot narodna ali socialno-demokratska stranka, ki pa je članom svoje organizacije v stih letih svojega obstoja donesla skoro toliko uspehov, kot jih ima narodna stranka, n. pr. na polju razdiranja pravega narodnega dela. Ob grobu srečno pokopanega društva stojecim zdi se nam, da gledamo shko našega obrtniskega stanu. Prišel bo čas, ko si bodo naši obrtniki štelí v srečo, biti pomočniki tvrčk ala Gričar, Jenič itd. In to bo njihova smrt. Toda še je čas, da odvrnete pretéce gorje vsaj deloma in si opomorete, sami preslabi, na zdravem, demokratskem temelju naše organizacije in daste slovo oni malo-vredni klikli pod imenom narodne stranke in laznjivi socialni demokraciji. Slovenski obrtniki, vzdramite se! A. C. —

Na prodaj je iz proste roke skoro nova v najboljšem stanu se nahajajoča hiša na Glincah poleg »Amerike«. Natančneje se izve pri lastniku Antonu Bratetu v Vodmatu (Andretova hiša).

Socialni demokratje se imenujejo stranka prostosti, v resnici pa so stranka največjega terorizma. »Delavska unija« v Bernu, ki je v rokah rdečkarjev, je izdala oklic, kjer se bere to-le: »Mi bodemo začeli boj proti vsem izven naše organizacije bivajočim delavcem in bodemo zabranili, da bi dobili delo.« Zares lepo bratstvo to, ki skuša drugemu, ki je drugačnega mišljenja, vzeti delo in kruh. Alkoholizem v Belgiji pojema, in to vsled energičnega prizadevanja belgijske vlade in raznih socialno mislečih političnih strank. V preteklem letu 1898 je padel konzum alkoholnih pijač za celih 15 milijonov litrov; ker znaša skupni konzum še vedno 46 milijonov litrov, tedaj je tekotom jednega leta vživanje opojnih pijač padlo za 25 %. Če vštujemo žene in otroke, pride v Belgiji še vedno 50 frankov na leto, kateri se izdajo za alkohol.

Socialni demokratje v svojih lističih radi jemljó v misel cerkveno premoženje. Židovskih ogromnih kapitalov pa kar nič ne omenjajo, ker jih omenjati ne smejo. Kdo bi potem dajal peneze za »organizacije in agitacije«? Kdo bi plačeval pivo, vino, smodke? Tako ima židovski velekapitalist Königswarter večje premoženje, nego 10.000 katoliških cerkvá v Avstriji! Podjetnik dunajskega tramvaja, Reitzer, ima več letnih dohodkov, nego vse katoliške cerkve na Avstrijskem. Znani denarni kolos Rotschild ima iz severne železnice in ostravskih rudokopov, vsako leto do 20.000.000 goldinarjev dohodkov. Vse njegovo imetje pa cenijo približno na 15 tisoč

milijonov frankov. Toli ogromnega denarja oziroma imetja ima samo en žid!

Skopuška od lakote umrla. V Parizu je bila skopuška 70 let stara Ester Bridoux (čitaj: Bridú). Zenska je vedno tožila, da nima kaj jesti, dasi je zavračala vsako podporo. Pretekli teden se je čulo nekega dne iz njenega zatuhlega stanovanja stokanje. Ljudje so jo šli vprašat, ako kaj potrebuje. Ona pa je odgovorila: »mir mi dajte, drugega ne potrebujem«. Drugo jutro je ni bilo iz hiše in vrtar je poklical policijo, ki je odprla stanovanje Bridouške in notri so jo našli na razdrapani in umazani postelji mrtvo. Zdravnik je konstatiral, da je umrla radi pomanjkanja. Ko pa so preiskali njeno obleko, so našli v mošnjičku, ki ga je nosila prizanega na vratu, vrednostnih loterijskih papirjev in drugega denarja za 80.000 frankov (36.000 gold.) Ime Ester kaže, da je bila židinja.

Darovi:

Slov. katol. delavskemu društvu:

Č. g. A. Kalan, kanonik 5 gld.

»Glasniku« v podporo:

Č. g. I. Koruza 50 kr.

Za zastavo slov. kršč. zveze:

I. Koruza 1 gld.

Listnica uredništva.

Naroč. Pod. 54.: Sreča Vam ni bila mila.

POZOR!

Peksa Vencel

v Hrenovih ulicah šte. 16

izvršuje vsakovrstne

operacije

6-4

nohtov in kurjih očes.

Podpisani usojam si slavnemu p. n. občinstvu, zlasti gospodom trgovcem uljudno naznaniti, da sem otvoril v Ljubljani

zavod za snaženje
stanovanj in oken.

Prevzemam v snaženje izložbena in sobna okna ter likanje sob. Tudi cele nove stavbe prevzemam v temeljito očiščenje, istotako tudi javne zavode in urade.

Čestita naročila prejmi iz prijaznosti Jožef Maček, prodajalnica tobaka, Mestni trg št. 6.

V obilni obisk se priporoča

Peter Matelič,

Martinova cesta št. 81.

KATHREINER-
Kneippova
sladna kava.

Slava mamič, sò meni!

Že tola sem izpričano izvrstna primes k tobovi kavi. Pri živčnih, arčnih, želodčnih boleznih, pri pomanjkanju krvi etc. zdravniško priporočena. — Najprijetnejša kavana pijača v stotisočero rodovinah.